

**Plan wyników i cele kształcenia. Zakres rozszerzony.
I klasa liceum ogólnokształcącego i technikum**

Cele kształcenia są zgodne z podstawą programową kształcenia ogólnego dla czteroletniego liceum ogólnokształcącego i pięcioletniego technikum, przygotowaną przez Ministerstwo Edukacji Narodowej i zawartą w rozporządzeniu z dnia 8 marca 2022 r.

PUNKT PODSTAWY	TEMAT	LICZBA GODZIN	CELE KSZTAŁCENIA W UJĘCIU OPERACYJNYM		
			ZAPAMIĘTYWANIE	ROZUMIENIE	UMIEJĘTNOŚCI
ZP – I.1), I.2), I.3) ZR – I.1), I.2), I.3)	1. Historia – od opowieści do nauki	2	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postacie: Herodota z Halikarnasu, Dionizjusza Małego • różne metody rachuby czasu • nazwy głównych epok historycznych • wydarzenia przełomowe stanowiące cezury epok historycznych • klasyfikację źródeł historycznych • nauki pomocnicze historii • nauki pokrewne historii 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: historia, hagiografia, historiografia, archiwistyka, chronologia, dendrochronologia, dyplomatyka, genealogia, numizmatyka, sfragistyka, heraldyka, paleografia, neografia, epoka, era, źródło historyczne, mit, legenda • różnice w podziale historii powszechnej i historii Polski na epoki • na czym polega krytyka zewnętrzna i wewnętrzna źródeł historycznych • różnicę między naukami pokrewnymi historii i naukami pomocniczymi historii • znaczenie słów Cycerona <i>Historia magistra vitae est</i> 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić znaczenie źródeł historycznych dla poznania przeszłości • przedstawić klasyfikację źródeł historycznych • podać przykłady źródeł historycznych • przedstawić periodyzację dziejów Polski i dziejów powszechnych • dokonać krytyki źródeł historycznych • opisać rolę nauk pomocniczych historii • wyjaśnić, z czego wynikają różnice w interpretacji historycznej • podać przykłady placówek zajmujących się inicjowaniem i prowadzeniem badań historycznych oraz upowszechnieniem wiedzy o przeszłości • wyjaśnić znaczenie archiwistyki dla badań historycznych

Pradzieje i historia starożytnego Wschodu

ZR – II.1); II.2)	2. Pradzieje ludzkości	1	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nazwy epok prehistorycznych: epoka kamienna (paleolit, mezolit, neolit), epoka brązu, epoka żelaza • teorię Karola Darwina dotyczącą ewolucji organizmów ludzkich • nazwy najstarszych osiedli miejskich (Çatalhöyük, Jerycho) 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: kreacjonizm, darwinizm, cywilizacja, antropogeneza, prehistoria, australopitek, <i>homo habilis</i>, <i>homo erectus</i>, <i>homo sapiens neanderthalensis</i>, <i>homo sapiens</i>, <i>homo sapiens sapiens</i>, Żyzny Półksiężyc, rewolucja neolityczna • różnicę między dwoma teoriami dotyczącymi pojawienia się życia na Ziemi – kreacjonizmem i darwinizmem • różnicę między historią i prehistorią • znaczenie wynaleźienia pisma dla rozwoju cywilizacji • znaczenie wynaleźienia ognia dla rozwoju człowieka • przyczynę, dla której za kolebkę ludzkości uznaje się Afrykę • znaczenie rewolucji neolitycznej dla dziejów człowieka 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówić proces ewolucji człowieka • wyjaśnić przyczyny i skutki rewolucji neolitycznej • wskazać na mapie tereny początkowe objęte rewolucją neolityczną • scharakteryzować epoki prehistoryczne • opisać tryb życia społeczeństw w paleolicie • wskazać na mapie najstarsze miasta oraz Żyzny Półksiężyc • opisać charakterystyczne cechy sztuki prehistorycznej • omówić periodyzację pradziejów
-------------------	------------------------	---	--	--	--

<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">ZP – II.1); ZR – II.2, II.3</p>	<p>3. W dorzeczu Tygrysu i Eufratu</p>	<p>1</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • okres rozwoju cywilizacji Sumerów (IV–III tys. p.n.e.) • okres, w którym powstał Kodeks Hammurabiego (XVIII w. p.n.e.) • postacie: Sargona I Wielkiego, Hammurabiego, Cyrusa II Wielkiego, Dariusza Wielkiego • osiągnięcia cywilizacji ludów Mezopotamii 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Międzyrzecze, system irygacyjny, miasto-państwo, Sumerowie, kodeks, Kodeks Hammurabiego, pismo klinowe, ziggurat, sztandar z Ur, <i>Epos o Gilgameszu</i>, Akad, Babilon, Assyria, władza despotyczna, politeizm, satrapie, szachinszach • znaczenie polityki tolerancji stosowanej przez Cyrusa II Wielkiego • uwarunkowania geograficzne, które wpłynęły na rozwój cywilizacji w dorzeczu Tygrysu i Eufratu • zasady wprowadzone w Kodeksie Hammurabiego • wpływ struktury społecznej na surowość kar przewidzianych w Kodeksie Hammurabiego • znaczenie systemu prawnego dla funkcjonowania państwa 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować system organizacji państw i społeczeństw na terenie Mezopotamii • wskazać na mapie Międzyrzecze i najważniejsze miasta-państwa Sumeru • wskazać na mapie zasięg terytorialny Imperium Akadyjskiego, Babilonu, Assyrii i Persji • przedstawić największe osiągnięcia cywilizacji Mezopotamii w dziedzinie kultury, sztuki, techniki i nauki • omówić wkład Persji w kulturowe dziedzictwo ludzkości • porównać politykę wobec podbitej ludności – Babilończyków i Persów za panowania Cyrusa II Wielkiego
--	--	----------	--	--	--

<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">ZP – II.1); ZR – II.2, II.3</p>	<p>4. Egipt faraonów</p>	<p>2</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • czas powstania państwa egipskiego (ok. 3100 p.n.e.) • postaci: Cheopsa, Chefrena, Dżesera, Totmesa III, Amenhotepa IV, Echnatona IV, Ramzesa II, Kleopatry • dokonania Jeana-François Champolliona • periodyzację dziejów starożytnego Egiptu – podział na okres Starego, Średniego i Nowego Państwa • surowce naturalne starożytnego Egiptu • zabytki kultury egipskiej: piramidy w Gizie, maskę Tutanchamona, popiersie Nefretete, paletę Nermiera • ośrodki kultury i administracji egipskiej (Memfis, Teby) 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: faraon, piramida, mastaba, sfinks, mumifikacja, pismo hieroglificzne, Dolny i Górny Egipt, delta Nilu, katarakta, papirus, wezyr, nomarchowie, nom, religia politeistyczna, księga umarłych, kamień z Rosetty, kanon w sztuce egipskiej • wpływ wylewów Nilu na powstanie cywilizacji egipskiej • znaczenie warunków naturalnych dla organizacji i rozwoju państwa egipskiego • znaczenie odczytania hieroglifów egipskich dla rozwoju egiptologii • wpływ warunków naturalnych na religię starożytnego Egiptu • dlaczego starożytny Egipt jest nazywany cywilizacją kamienia, a państwo egipskie „darem Nilu” 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić dzieje państwa egipskiego • scharakteryzować strukturę społeczną i organizację państwa egipskiego • wyjaśnić znaczenie reform wprowadzonych przez Amenhotepa IV • porównać wierzenia starożytnej Mezopotamii i Egiptu • przedstawić cechy kultury egipskiej • wyjaśnić, dlaczego w starożytnym Egipcie rozwinęła się sztuka mumifikacji ciał • opisać wpływ wiary w życie pozagrobowe na sztukę starożytnych Egipcjan • wymienić osiągnięcia naukowe starożytnych Egipcjan • wskazać na mapie Egipt, Górny i Dolny Egipt, Memfis, Teby, Luksor, Gizę
--	--------------------------	----------	---	--	--

ZP – II.2)	5. Starożytny Izrael	1	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • czas wyprowadzenia Hebrajczyków z Mezopotamii (XIX w. p.n.e.) • okres niewoli egipskiej (XVII–XIII w. p.n.e.) • czas zjednoczenia plemion żydowskich (XI w. p.n.e.) • okres niewoli babilońskiej (587–538 p.n.e.) • czas powstania żydowskiego pod przywództwem Machabeuszy (167–160 p.n.e.) • czas powstania antyrzymskiego (66–73 n.e.) • postacie biblijne: Abrahama, Dawida, Salomona • postać: Omriego 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Hebrajczycy, Izraelici, Żydzi, Filistyni, Kanaan, niewola egipska, Dekalog, Królestwo Izraela, Królestwo Judy, Judea, niewola babilońska, pierwsza świątynia jerozolimska, druga świątynia jerozolimska, powstanie antyrzymskie, diaspora, judaizm, Arka Przymierza, Tora, synagoga, Talmud, prorocy, Ściana Płaczu, menora • uwarunkowania geograficzne Izraela • znaczenie religii żydowskiej dla rozwoju wierzeń monoteistycznych • znaczenie Biblii (Starego Testamentu) dla poznania dziejów starożytnego Izraela • czym różniły się pierwsza i druga świątynia jerozolimska • przyczyny powstania diaspory żydowskiej 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać najważniejsze etapy w dziejach narodu żydowskiego • scharakteryzować system prawny i etyczny w kulturze żydowskiej • wskazać na mapie tereny podbite przez Królestwo Izraela oraz uznające jego zwierzchnictwo • wskazać na mapie granice Królestwa Izraela i Królestwa Judy ok. VIII w. p.n.e. • wskazać na mapie terytorium starożytnego Izraela, szlak wędrówki Izraelitów po wyjściu z Egiptu, Jerozolimę, Masadę • wyjaśnić wpływ judaizmu na chrześcijaństwo i islam • wyjaśnić, dlaczego Żydzi pomimo funkcjonowania w diasporze zachowali tożsamość narodową
------------	----------------------	---	--	---	---

ZR – II.3	6. Starożytne Chiny i Indie	2	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • czas powstania cywilizacji chińskiej (ok. 5000 p.n.e.) • czas powstania cywilizacji Doliny Indusu (ok. 3000 p.n.e.) • czas przybycia Ariów do Indii (ok. 1500 p.n.e.) • czas panowania dynastii Zhou (XII–III w. p.n.e.) • czas powstania Imperium Maurjów (III w. p.n.e.) • czas zjednoczenia ziem cesarstwa chińskiego (III w. p.n.e.) • postacie: Shi Huangdi, Konfucjusza, Lao-cy, Aśoki, Buddy • okres działalności Buddy (VI–V w. p.n.e.) i Konfucjusza (VI–V w. p.n.e.) • bóstwa hinduistyczne: Wisznu, Sziwę 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Państwo Środka, konfucjanizm, taoizm, Wielki Mur, Jedwabny Szlak, okres wedyjski, braminizm, buddyzm, hinduizm, sanskryt, pismo piktograficzne, pismo ideograficzne, mandaryn, radża, warny, kasty, pariasi, dobre prawo • wpływ uwarunkowań geograficznych na powstanie i rozwój cywilizacji starożytnych Chin i Doliny Indusu • wpływ konfucjanizmu na zachowanie tradycyjnego podziału społecznego w Chinach • przyczyny budowy Wielkiego Muru 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie starożytne Chiny i Indie, Harappę, Mohendzo Daro oraz rzeki Indus, Huang-ho i Ganges • opisać organizację państw i społeczeństw starożytnych Chin i Indii • wymienić najważniejsze osiągnięcia cywilizacyjne starożytnych Chin i Doliny Indusu • wyjaśnić, dlaczego cywilizacja Chin rozwijała się w izolacji od reszty świata • porównać systemy prawne i etyczne cywilizacji Bliskiego i Dalekiego Wschodu
	Pradzieje i historia starożytnego Wschodu (lekcja powtórzeniowa)	1			
	Sprawdzian	1			

Starożytna Grecja

ZP – III.1) ZR – III.1); III.2); III.3)	7. Grecja – kolebka cywilizacji europejskiej	2	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • czas występowania kultury minojskiej (ok. 2000–1450 p.n.e.) i mykeńskiej (ok. 1580–1200 p.n.e.) • ramy chronologiczne wieków ciemnych (XII–IX w. p.n.e.) i wielkiej kolonizacji greckiej (VIII–VI w. p.n.e.) • postacie legendarnych władców: Minosa, Agamemnona • zabytki: dysk z Fajstos, maskę Agamemnona, Lwią Bramę 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Hellada, Hellenowie, cywilizacja minojska (kreteńska), cywilizacja mykeńska, wieki ciemne, polis, agora, zgromadzenie ludowe, basileus, oligarchia, demokracja, tyran, hoplici, wielka kolonizacja grecka, metropolia, dysk z Fajstos, pismo alfabetyczne, Fenicjanie • wpływ warunków naturalnych na gospodarkę, kulturę i życie polityczne Greków • wpływ warunków naturalnych Grecji na kolonizację wybrzeży Morza Śródziemnego i Morza Czarnego 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównać warunki, w których powstały cywilizacje starożytnego Wschodu i Grecji • scharakteryzować kulturę minojską i mykeńską • porównać formy ustrojowe greckich polis • opisać przyczyny i skutki wielkiej kolonizacji • podać przykłady greckich kolonii (Syrakuzy, Massalia – dzisiejsza Marsylia) • wskazać na mapie obszar zamieszkały przez plemiona greckie, ośrodki i zasięg kultury minojskiej (Knossos) i mykeńskiej, a także zasięg kolonizacji fenickiej i greckiej w okresie VIII–VI w. p.n.e. • porównać kolonizację grecką i fenicką w odniesieniu do zasięgu oraz konsekwencji kulturowych, politycznych i gospodarczych
---	--	---	---	--	---

<p>ZP – III.1) ZR – III.4)</p>	<p>8. Sparta i Ateny – dwa modele greckich <i>poleis</i></p>	<p>2</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 621 p.n.e., 594 p.n.e., 508–507 p.n.e., 444–429 p.n.e. • czas wydania Wielkiej Rhetry (poł. VII w. p.n.e.) • okres tyranii Pizystratydów (561–510 p.n.e.) • postaci: Likurga, Drakona, Solona, Klejstenesa, Peryklesa • reformy Solona • reformy Klejstenesa • reformy Peryklesa • ustroje polityczne greckich polis – Sparty i Aten • kompetencje urzędów oraz urzędników w Sparcie i Atenach 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Związek Peloponeski (Symmachia Spartańska), Wielka Rhetra, geruzja, apella, eforowie, spartiaci, periojkowie, heloci, agoge, archonci, areopag, eklezja, strząśnięcie długów, heliaja, rada czterystu, rada pięciuset, strateg, demagog, ostracyzm, metojkowie, demokracja bezpośrednia, demokracja pośrednia • wpływ struktury społecznej Sparty na system wychowawczy obowiązujący w tej polis • ewolucję ustroju Aten od monarchii przez oligarchię do demokracji • okoliczności wprowadzenia reform w Atenach przez Solona, Klejstenesa i Peryklesa 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienić przyczyny i skutki powstania Związku Peloponeskiego • wyjaśnić, na czym polegała uprzywilejowana pozycja spartiatów • omówić rolę kobiet w społeczeństwie spartańskim • wyjaśnić, na czym polegała oryginalność rozwiązań ustrojowych w Sparcie • ocenić wpływ prawa i wychowania spartańskiego na funkcjonowanie polis • ocenić wpływ reform Solona i Klejstenesa na przemiany ustrojowe i społeczne w Atenach • porównać organizację społeczeństw Sparty i Aten • ocenić funkcjonowanie demokracji ateńskiej czasów Peryklesa, wskazując jej mocne i słabe strony • wskazać na mapie zasięg terytorialny polis spartańskiej i ateńskiej • wskazać na mapie Ateny i Spartę
------------------------------------	--	----------	--	---	---

<p style="text-align: center;">ZP – III.2)</p>	<p>9. Wojny grecko-perskie i wojna peloponeska</p>	<p>2</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 499 p.n.e., 490 p.n.e., 480 p.n.e., 479 p.n.e., 449 p.n.e., 431 p.n.e., 421 p.n.e., 404 p.n.e., 395–387/386 p.n.e., 377 p.n.e., 371 p.n.e., 362 p.n.e. • postacie: Miltiadesa, Leonidasa, Temistoklesa, Nikiasza, Dariusza I, Kserksesa, Kalliasa • przyczyny i konsekwencje powstania jońskiego • etapy wojen grecko-perskich • bitwy pod Maratonem, Termopilami, Salaminą, Platejami, Mykale, Leuktrami, Mantineją • decyzje pokoju Kalliasa • obowiązki państw należących do Związku Morskiego • przebieg wojny peloponeskiej • główne etapy walki o hegemonię w Grecji z udziałem Aten, Sparty i Teb • rezultat i konsekwencje bitwy pod Leuktrami 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Imperium Achemenidów, powstanie jońskie, triera, falanga, Związek Morski, II Związek Morski, Związek Hellenów, wojna peloponeska, wojna koryncka, pokój królewski • na czym polegała walka w szyku zwanym falangą • przyczyny powierzenia dowództwa nad Grekami królowi Sparty Leonidasowi • przyczyny zwycięstwa greckiej floty nad perską w bitwie pod Salaminą 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować sposoby walki starożytnych Greków • porównać uzbrojenie, organizację i taktykę armii greckiej i perskiej • opisać przebieg wojen grecko-perskich • wymienić strony walczące w wojnie peloponeskiej oraz podać jej rezultat • scharakteryzować kulturowe i polityczne konsekwencje wojen grecko-perskich • scharakteryzować przyczyny i konsekwencje wojny peloponeskiej • ocenić postawę wodzów greckich w wojnie z Persami • wskazać na mapie tereny objęte powstaniem jońskim, Maraton, Termopile, Salaminę, Plateje, Mykale, Leuktry, Mantineję, siedzibę Związku Morskiego (wyspę Delos), terytorium zajmowane przez strony walczące w wojnie peloponeskiej • omówić skutki wojny peloponeskiej dla świata greckiego
--	--	----------	---	---	---

<p style="text-align: center;">ZP – III.3)</p>	<p>10. Kultura starożytnych Greków</p>	<p>1</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 776 p.n.e., 387 p.n.e. • czas powstania teatru greckiego (VI w. p.n.e.) • czas wzniesienia Partenonu (druga poł. V w. p.n.e.) • okresy w dziejach kultury greckiej: archaiczny (VIII–V w. p.n.e.) i klasyczny (V–IV w. p.n.e.) • postacie: Homera, Herodota, Tukidydesa, Ajschylosa, Sofoklesa, Eurypidesa, Fidiasza, Myrona, Talesa z Miletu, Heraklita z Efezu, Demokryta z Abdery, Pitagorasa z Samos, Sokratesa, Platona, Arystotelesa • trzy porządki architektoniczne w starożytnej Grecji: dorycki, joński i koryncki • dyscypliny sportowe rozgrywane na igrzyskach w Olimpii • cel założenia i sposób nauczania w Akademii Platońskiej 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: herosi, antropomorfizm, chryzelefantyna, Panatenaże, wyrocznie, misteria, Dionizje, koryfeusz, tragedia, komedia, Akropol, Partenon, Erechtejon, Propyleje, tympanon, kapitel, kanon, gimnazjon, igrzyska panhelleńskie, pokój boży, pankration, jońska filozofia przyrody, sofisci, Akademia Platońska, Likejon • przyczyny sporu Sokratesa z sofistami • koncepcję jaskini platońskiej • na czym polegała jedność i różnorodność świata greckiego 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać wygląd greckiej świątyni • wyjaśnić rolę sportu w życiu starożytnych Greków • omówić genezę teatru greckiego • wymienić elementy architektoniczne teatru antycznego • wyjaśnić rolę teatru w życiu społecznym i politycznym polis greckich • wymienić budowle i rzeźby Akropolu w Atenach • scharakteryzować twórczość Fidiasza • omówić poglądy wybitnych filozofów greckich • wskazać na mapie górę Olimp, Olimpię, Delfy, Milet • wyjaśnić, w jaki sposób kultura grecka wywarła wpływ na cywilizację europejską • rozpoznać osiągnięcia kulturowe starożytnych Greków w odniesieniu do filozofii, teorii społecznej, literatury i sztuki
--	--	----------	--	---	---

<p>ZP – III.2) ZR – III.5); III.6)</p>	<p>11. Imperium Aleksandra Wielkiego</p>	<p>2</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 338 p.n.e., 334 p.n.e., 331 p.n.e. • okres panowania Aleksandra Wielkiego (336–323 p.n.e.) • postacie: Filipa II, Demostenesa, Aleksandra III Wielkiego (Macedońskiego), Dariusza III, Epikura, Zenona z Kition, Euklidesa, Archimedesza, Eratostenesa z Cyreny, Kallimacha z Cyreny, Teokryta z Syrakuz • nurty filozoficzne powstałe w okresie hellenistycznym: stoicyzm, epikureizm, cynizm • główne ośrodki rozwoju kultury hellenistycznej (Aleksandria, Pergamon, Ateny) • cechy kultury hellenistycznej 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: falanga macedońska, sarisy, hetajrowie, taktyka połączonych broni, filipiki, Związek Koryncki, węzeł gordyjski, satrapie, wojny diadochów, kultura hellenistyczna, synkretyzm religijny, Biblioteka Aleksandryjska, koncepcja <i>paidei</i>, edukacja klasyczna • przyczyny słabości Aten w obliczu najazdu macedońskiego • znaczenie rezultatu bitwy pod Cheroneę w dziejach starożytnej Grecji • specyfikę kultury hellenistycznej 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać reformy przeprowadzone przez Filipa II • porównać falangi grecką i macedońską • przedstawić i ocenić postanowienia kongresu w Koryncie • wskazać na mapie kierunki ekspansji armii Aleksandra Wielkiego oraz podbite przez nią obszary • wskazać na mapie Cheroneę, Granik, Issos, Gaugamelę, Persepolis, Aleksandrię oraz rzekę Hydaspes • wyjaśnić przyczyny rozpadu imperium Aleksandra Macedońskiego • scharakteryzować organizację państwa Aleksandra Macedońskiego • wyjaśnić przyczyny wojen diadochów • wymienić państwa powstałe w wyniku rozpadu imperium Aleksandra Macedońskiego • wymienić charakterystyczne cechy kultury hellenistycznej • podać przykłady wzajemnego przenikania się wpływów cywilizacyjnych świata greckiego i starożytnego Wschodu w epoce hellenistycznej • podać przykłady osiągnięć kultury hellenistycznej • wyjaśnić koncepcję <i>paidei</i> • scharakteryzować założenia edukacji klasycznej
	<p>Świat starożytnych Greków (lekcja powtórzeniowa)</p>	<p>1</p>			

	Sprawdzian	1			
Starożytny Rzym					
ZP – IV.2) ZR – IV.1), IV.3); IV.5)	12. Powstanie starożytnego Rzymu i jego podboje	2	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 753 p.n.e., 290 p.n.e., 264–241 p.n.e., 218–201 p.n.e., 216 p.n.e., 202 p.n.e., 149–146 p.n.e., 168 p.n.e. • postacie: Eneasza, Romulusa, Remusa, Pyrrusa, Gajusza Mariusza, Hannibala, Scypiona Afrykańskiego • warunki naturalne Półwyspu Apenińskiego • ludy zamieszkujące Półwysep Apeniński • organizację życia politycznego i osiągnięcia Etrusków • organizację armii rzymskiej • podboje Rzymu w Italii • przyczyny i konsekwencje trzech wojen punickich • bitwę pod Mylae, Kannami, Zamą • wojny Rzymu z Macedonią 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Italia, Etruskowie, forum, Kapitol, reformy Mariusza, armia zawodowa, legion, kohorta, centuria, aquila, Samnici, wojny punickie, taran, rostra, triumf, prowincje, namiestnicy, obywatelstwo rzymskie, Imperium Romanum • rolę, jaką w założeniu Rzymu przypisywano bogom • przyczyny i znaczenie reform Mariusza • znaczenie powiedzenia <i>pyrrusowe zwycięstwo</i> • wagę zagrożenia, jakie stwarzał dla Rzymu Hannibal • przyczynę zburzenia Kartaginy przez Rzymian • przyczynę głoszenia przez Rzymian hasła wyzwolenia Hellenów spod panowania Macedonii • przyczynę nadawania przez Rzymian obywatelstwa cudzoziemcom 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać początki Rzymu • przedstawić wpływy kultury etruskiej na dzieje Rzymu • scharakteryzować organizację armii rzymskiej • przedstawić podboje Rzymu do połowy II w. p.n.e. • wyjaśnić, na czym polegała idea Imperium Romanum • porównać postawę dwóch wodzów Hannibala i Scypiona Afrykańskiego • wskazać na mapie zasięg terytorialny państwa rzymskiego w kolejnych etapach jego rozwoju • wskazać na mapie ziemie zajmowane przez Etrusków, Epir, Mylae, Kanny, Zamę • wskazać na mapie Kartaginę oraz trasę, którą Hannibal podążał do Rzymu • wyjaśnić pojęcia obywatela i obywatelstwa w republikańskim Rzymie • porównać znaczenie pojęcia obywatel w polis ateńskiej i republikańskim Rzymie • wyjaśnić recepcję antycznego pojęcia obywatel w późniejszych epokach

<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">ZP – IV.1) ZR – IV.2)</p>	<p>13. Rzym – od republiki do cesarstwa</p>	<p>2</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 753–509 p.n.e., 509–27 p.n.e., 449 p.n.e., 133–122 p.n.e., 73–71 p.n.e., 60 p.n.e., 52 p.n.e., 49 p.n.e., 15 marca 44 p.n.e., 31 p.n.e., 27 p.n.e. • postaci: Tarkwiniusza Pysznego, Tyberiusza i Mariusza Grakchów, Lucjusza Sulli, Spartakusa, Juliusza Cezara, Gnejusza Pompejusza, Marka Krassusa, Wercyngetoryksa, Marka Brutusa, Marka Antoniusza, Oktawiana Augusta, Marka Lepidusa • przyczyny pozbawienia władzy Tarkwiniusza Pysznego • kompetencje urzędników republiki rzymskiej • reformy braci Tyberiusza i Mariusza Grakchów • przebieg i rezultat powstania Spartakusa • uczestników oraz cel zawarcia pierwszego i drugiego triumwiratu • dokonania Juliusza Cezara • zasady funkcjonowania pryncypatu 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: senat, plebejusze, patrycjusze, republika, prawo dwunastu tablic, nobiles, zgromadzenia ludowe, zasada kolegiałności, zasada kadencyjności, konsulowie, pretorzy, cenзорzy, kwestorzy, trybuni ludowi, dyktator, liktorzy, różgi liktorskie, S.P.Q.R., reformy agrarne, proletariusze, optymaci, popularowie, ekwicy, niewolnictwo, gladiatorzy, powstanie Spartakusa, triumwirat, imperator, princeps, pryncypat, cesarstwo, dominat, prowincje senackie, prowincje cesarskie • wpływ podbojów rzymskich na przemiany społeczne, ekonomiczne i polityczne w Rzymie • przyczyny walk w Rzymie między popularami i optymatami • rolę, jaką odgrywali niewolnicy w Rzymie • różnicę między prowincjami cesarskimi i senackimi • określenie pryncypatu mianem „komedii republiki” 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienić w porządku chronologicznym formy rządów w starożytnym Rzymie • scharakteryzować przemiany ustrojowe w państwie rzymskim • wyjaśnić okoliczności ogłoszenia prawa dwunastu tablic • scharakteryzować funkcjonowanie republiki rzymskiej • omówić kompetencje urzędników republiki rzymskiej • przedstawić grupy społeczne oraz ich sytuację ekonomiczną i prawną w Imperium Rzymskim • wyjaśnić przyczyny walki między optymatami i popularami • wskazać oznaki kryzysu republiki rzymskiej • wyjaśnić przyczyny i konsekwencje buntów niewolników w Rzymie • omówić drogę Juliusza Cezara do władzy dyktatorskiej • przedstawić konsekwencje zwycięstwa Oktawiana Augusta w walce o władzę po śmierci Cezara • wyjaśnić przyczyny upadku republiki rzymskiej • scharakteryzować zasady pryncypatu • wskazać na mapie Galię, Kapuę, Rubikon, Akcjum, Egipt • omówić drogę Oktawiana Augusta do władzy
--	---	----------	---	--	---

<p style="text-align: center;">ZP – IV.2), IV.5) ZR – IV.3); IV.7)</p>	<p>14. Rozkwit i upadek Imperium Romanum</p>	<p>2</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 27 p.n.e., 9 n.e., 212 n.e., 293 n.e., 395 n.e., 378 n.e., 476 n.e. • postacie: Tyberiusza, Trajana, Hadriana, Antoninusa Piusa, Marka Aureliusza, Septymiusza Sewera, Karakalli, Dioklecjana, Konstancyjna I Wielkiego, Teodozjusza Wielkiego, Odoakra, Romulusa Augustulusa, Attyli • podział społeczeństwa za czasów cesarstwa w Rzymie • decyzje zawarte w edyktie Karakalli • nabytki terytorialne Rzymu w okresie pryncypatu • przebieg granicy między Cesarstwem Wschodniorzymskim i Zachodniorzymskim • zasięg, przebieg i skutki najazdów plemion barbarzyńskich w okresie wielkiej wędrówki ludów 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Pax Romana, dekurioni, plebs, limes, Wał Hadriana, aureus, romanizacja, edykt Karakalli, latyfundium, kolonat, dominat, tetrarchia, prefektura, rada cesarska, solid, Cesarstwo Zachodniorzymskie, Cesarstwo Wschodniorzymskie, wielka wędrówka ludów, Ostrogoci, Hunowie, anarchia, detronizacja, <i>Barbaricum</i> • przyczyny kryzysu wewnętrznego cesarstwa • przyczyny podziału cesarstwa na część wschodnią i zachodnią • zasady funkcjonowania tetrarchii • przyczyny wprowadzenia kolonatu 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować stosunek Rzymian do podbitej ludności • wymienić przejawy romanizacji na terenach podbitych przez Rzym • ocenić wpływ romanizacji na podbite ludy • opisać, w jakich okolicznościach doszło do podziału Cesarstwa Rzymskiego • wskazać przyczyny kryzysu wewnętrznego Imperium Romanum • wyjaśnić, na czym polegały reformy Dioklecjana • wskazać wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny upadku Cesarstwa Zachodniorzymskiego • wskazać na mapie prowincje rzymskie przyłączone w okresie pryncypatu • wyjaśnić znaczenie pokoju rzymskiego oraz <i>Barbaricum</i> • wskazać na mapie Las Teutoburski, Wał Hadriana, Wał Antonina, Adrianopol, Konstancyjnopól • wskazać na mapie Cesarstwo Wschodniorzymskie i Zachodniorzymskie oraz kierunki wędrówki plemion barbarzyńskich • omówić przyczyny kryzysu gospodarczego, społecznego i politycznego w cesarstwie i wskazać wzajemne powiązania między nimi • ocenić próby reform w cesarstwie
--	--	----------	---	---	--

<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">ZP – IV.3), IV.4)</p>	<p>15. Religia Rzymian. Początki chrześcijaństwa</p>	<p>2</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 7 p.n.e., 64 n.e., 313 n.e., 325 n.e., 380 n.e., 392 n.e. • postacie: Jezusa, Poncjusza Piłata, Pawła z Tarsu, Nerona, Ariusza • religie, z których wzorce czerpali starożytni Rzymianie • sposoby prześladowań chrześcijan w starożytnym Rzymie • przyczyny prześladowań chrześcijan w starożytnym Rzymie • postanowienia edyktu mediolańskiego 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: synkretyzm religijny, chrześcijaństwo, chrystogram, apostoł, Mesjasz, Nowy Testament, gminy chrześcijańskie, Kościół katolicki, papież, biskup, metropolia, katakumby, edykt mediolański, arianizm, herezja, religia panująca, sobór • okoliczności sprzyjające rozprzestrzenianiu się nauki Chrystusa w Palestynie, a później na innych terytoriach starożytnego Rzymu 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić genezę chrześcijaństwa • wskazać związki między religią Żydów i chrześcijaństwem • wyjaśnić symbolikę chrystogramu • opisać sytuację pierwszych chrześcijan w Rzymie • omówić relacje między Kościołem a władzą cesarską • uzasadnić opinię, że edykt mediolański był przejawem tolerancji religijnej • wyjaśnić, w jakich okolicznościach chrześcijaństwo stało się religią państwową w Cesarstwie Rzymskim • scharakteryzować znaczenie chrześcijaństwa dla zmian w kulturze i obyczajowości Rzymian • scharakteryzować kulturotwórczą nowość chrześcijaństwa • wskazać na mapie tereny, na których powstały pierwsze gminy chrześcijańskie • wskazać na mapie etapy chrystianizacji starożytnego Rzymu • wyjaśnić rolę religii chrześcijańskiej w starożytnym świecie • przedstawić pierwsze podziały wśród chrześcijan
--	--	----------	---	---	---

<p>ZP – IV.6) ZR – IV.4)</p>	<p>16. Kultura i osiągnięcia starożytnych Rzymian</p>	<p>2</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 449 p.n.e., 312 p.n.e., 45 p.n.e. • postacie: Liwiusza Andronikusa, Wergiliusza, Horacego, Owidiusza, Gajusza Cilniusza Mecenasa, Polibiusza, Tytusa Liwiusza, Tacyta, Seneki, Marka Tulliusza Cyncerona, Celsusa, Sosigenesa, Witruwiusza • sentencje prawa rzymskiego, które stały się podstawą współczesnego systemu prawnego • najważniejsze dzieła rzymskich twórców • osiągnięcia nauki i techniki rzymskiej 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: mecenat, stoicyzm, epikureizm, hedonizm, cynizm, retoryka, porządek kompozytowy, Forum Romanum, Panteon, bazylika, łuk triumfalny, portyk, termy, akwedukty, insule, <i>Via Appia</i>, amfiteatr, cyrk, <i>Circus Maximus</i>, Koloseum, płaskorzeźby, reliefy, freski, mozaiki, <i>trivium</i>, <i>quadrivium</i>, kalendarz juliański • znaczenie podstawowych sentencji prawa rzymskiego • znaczenie znajomości retoryki w życiu politycznym starożytnego Rzymu • znaczenie dróg dla utrzymania porządku w Imperium Rzymskim • zasadę działania akweduktu • znaczenie powiedzenia <i>wszystkie drogi prowadzą do Rzymu</i> 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić najważniejsze osiągnięcia cywilizacji rzymskiej • wskazać różnicę między architekturą rzymską i grecką • porównać i ocenić dorobek starożytnych Greków i Rzymian • opisać rolę term w życiu starożytnych Rzymian • ocenić rozwój sieci dróg w starożytnym Rzymie • wskazać budowle rzymskie istniejące do dziś w dawnych prowincjach rzymskich • opisać wkład Rzymu w dorobek cywilizacyjny współczesnej Europy • scharakteryzować kierunki filozofii rzymskiej • rozpoznać dziedzictwo antyku grecko-rzymskiego we współczesnym świecie
	<p>Starożytny Rzym (lekcja powtórzeniowa)</p>	<p>1</p>			
	<p>Sprawdzian</p>	<p>1</p>			

Bizancjum i świat islamu

ZP – V.1) ZR – V.1)	17. Cesarstwo Bizantyńskie – „nowy Rzym”	1	Uczeń zna: <ul style="list-style-type: none"> • daty: 395, 476, 527, 532, 726 • postacie: Justyniana I Wielkiego, Belizariusza, Prokopiusza z Cezarei, Leona III • cele polityki Justyniana I Wielkiego 	Uczeń rozumie: <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Kodeks Justyniana, patriarcha Konstantynopola, ceremoniał dworski, logoteci, wielki logoteta, strateg, powstanie Nika, ikonokłści, ikonodułowie, Hagia Sophia, atrium, przypora, filar, galeria, baptysterium • cel wydania Kodeksu Justyniana • istotę sporu ikonoklastycznego • przyczyny nietrwałości nabytków terytorialnych Justyniana I Wielkiego 	Uczeń potrafi: <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić znaczenie reform Justyniana I Wielkiego • wskazać na mapie ziemie przyłączone przez Justyniana I Wielkiego do Cesarstwa Bizantyńskiego • opisać rolę, jaką odegrał cesarz w procesie tworzenia Kodeksu Justyniana • przedstawić zasięg terytorialny Cesarstwa Bizantyńskiego w VI–VIII w. • wskazać na mapie Konstantynopol i Rawennę • opisać specyfikę bizantyńskiego systemu politycznego • scharakteryzować osiągnięcia Bizancjum w dziedzinie kultury i sztuki • wyjaśnić, na czym polegał spór ikonoklastyczny • wyjaśnić, dlaczego Cesarstwo Bizantyńskie nazwano „nowym Rzymem” • podać przykłady zabytków sztuki bizantyńskiej
------------------------	--	---	--	--	--

<p>ZP – V.2), V.3), V.4) ZR – V.2), V.3)</p>	<p>18. Świat islamu. Ekspansja Arabów</p>	<p>1</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 622, 632, 711, 732 • wiek, w którym spisano Koran • postacie: Mahometa, Awicenny, Muhammada Ibn Musy al-Chuwarizmiego • pięć filarów islamu • kierunki ekspansji arabskiej • cechy kultury arabskiej • osiągnięcia kultury i nauki świata islamu 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: džahilijja, islam, muzułmanie, hidżra, umma, meczet, kalif, Umajjadowie, islamizacja, arabizacja, sunnici, szyici, Sunna, Abbasydowie, wezyr, emir, charadż, džizja, ramadan, Koran, szariat, džihad, imam, muezzin, mufti, arabeski, cyfry arabskie, astrolabium, kultura orientalna • główne założenia islamu • znaczenie bitwy pod Poitiers dla dziejów Europy 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić nauki głoszone przez Mahometa i przyczyny jego ucieczki do Medyny • wyjaśnić przyczyny i konsekwencje podbojów Arabów • przedstawić stosunek Arabów do podbitej ludności • przedstawić organizację państwa arabskiego • przedstawić, jak doszło do rozłamu wyznawców islamu na szyitów i sunnitów • wymienić dziedziny, w których Europejczycy czerpali wzorce i wiedzę od Arabów • wskazać na mapie Półwysep Arabski, Mekkę, Medynę, Poitiers, Kordobę • wskazać kierunki i etapy ekspansji arabskiej w VII–VIII w. • uzasadnić opinię, że kultura arabska stała się pomostem między kulturą hellenistyczną a kulturą średniowiecza • wyjaśnić wpływ cywilizacji islamskiej na cywilizację łacińską i bizantyjską • wyjaśnić wpływ podboju ziem chrześcijańskich na rozwój cywilizacji islamu
	<p>Bizancjum i świat islamu (lekcja powtórzeniowa)</p>	<p>1</p>			
	<p>Sprawdzian</p>	<p>1</p>			

Europa średniowieczna

ZP – VI.1), VI.2) ZR – VI.4), VI.5)	19. Państwa barbarzyńskie i monarchia Karola Wielkiego	2	Uczeń zna: <ul style="list-style-type: none"> • daty: 496, 732, 751, 756, 771, 800, 814 • postacie: Chlodwiga, Karola Młota, Pepina Krótkiego, Karola Wielkiego, Alkuina, Einharda • okoliczności przyjęcia chrztu przez Chlodwiga • kompetencje majordoma • terytoria przyłączone przez Karola Wielkiego do państwa Franków 	Uczeń rozumie: <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Frankowie, prawo salickie, Merowingowie, Karolingowie, majordom, sakra królewska, Państwo Kościelne, uniwersalizm karoliński, monarchia patrymonialna, odnowienie Cesarstwa Rzymskiego, hrabstwa, marchie, <i>missi dominici</i>, beneficja, kapitularze, renesans karoliński, siedem sztuk wyzwolonych, kopiści, minuskuła karolińska, denar, mnisi iroszkoccy • przyczyny koronacji Karola Wielkiego na cesarza • znaczenie przyjęcia chrztu przez Chlodwiga • znaczenie sakry królewskiej • konsekwencje pokonania Longobardów przez Pepina Krótkiego • sposób funkcjonowania państwa Karola Wielkiego • przyczynę różnicy w kompetencjach hrabiów i margrabiów 	Uczeń potrafi: <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić okoliczności i znaczenie powstania Państwa Kościelnego • wyjaśnić znaczenie dla Europy koronacji Karola Wielkiego na cesarza • przedstawić organizację władzy w państwie Franków za panowania Karola Wielkiego • wymienić osiągnięcia kulturowe państwa Karola Wielkiego • wskazać na mapie Akwizgran, Saksonię, Marchię Hiszpańską • wskazać na mapie zasięg terytorialny państwa Karola Wielkiego • wyjaśnić znaczenie renesansu karolińskiego dla kultury europejskiej • wyjaśnić, na czym polegał sakralny charakter wczesnośredniowiecznych monarchii • porównać ustroje monarchii patrymonialnej i Cesarstwa Rzymskiego • scharakteryzować duchową i cywilizacyjną rolę mnichów iroszkockich
--	--	---	---	--	---

ZP – VI.2), VI.4	20. Państwo Ottonów	2	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 814, 843, 911, 919, 955, 962, 996, 1002 • postacie: Ludwika Pobożnego, Karola Łysego, Ludwika Niemieckiego, Lotara, Ludwika Dziecięcia, Henryka Ptasznika, Ottona I Wielkiego, Ottona II, Teofano, Ottona III, Henryka II, Konrada I • postanowienia traktatu w Verdun • okoliczności drugiego odnowienia Cesarstwa Rzymskiego 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: traktat w Verdun, dynastia Ludolfingów, Słowianie połabscy, Święte Cesarstwo Rzymskie, diadem, imperium chrześcijańskie, idea uniwersalizmu chrześcijańskiego, zjazd gnieźnieński, pierwsze i drugie odnowienie Cesarstwa Rzymskiego, <i>christianitas</i> • przyczyny podziału państwa Karola Wielkiego • cel polityczny małżeństwa Ottona II z bizantyńską księżniczką Teofano • ideę cesarstwa uniwersalistycznego Ottona III 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenić wpływ traktatu w Verdun na upadek imperium karolińskiego • wskazać na mapie państwo Karola Łysego, Lotara i Ludwika Niemieckiego • opisać początki kształtowania się państwowości niemieckiej • wyjaśnić, w jakich okolicznościach doszło do odnowienia cesarstwa • przedstawić koncepcję uniwersalistyczną Ottonów • wskazać podobieństwa i różnice między koncepcjami uniwersalizmu Karolingów i Ottonów • wymienić współczesne inicjatywy, które odwołują się do idei Ottona III • wyjaśnić znaczenie pojęcia <i>christianitas</i> z uwzględnieniem duchowej i kulturowej roli benedyktynów
------------------	---------------------	---	---	--	--

ZP – VI.3) ZR – VI.1), VI.2), VI.3)	21. Powstanie nowych państw w Europie	2	Uczeń zna: <ul style="list-style-type: none"> • daty: 625, 862–863, 911, 955, 988, 1001, 1066 • postaci: Karola III Prostego, Haralda I Pięknwołosego, Kanuta Wielkiego, Eryka Zwycięskiego, Wilhelma Zdobywcy, Samona, Mojmira, Rościsława, Cyryla, Metodego, Świętopełka, Waclawa, Asparucha, Ruryka, Włodzimierza I Wielkiego, Stefana I Wielkiego • kierunki ekspansji Normanów • okoliczności powstania państw skandynawskich • okoliczności powstania państw słowiańskich 	Uczeń rozumie: <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Normanowie (wikingowie), Waregowie, tkanina z Bayeux, Słowianie, wojowie, rolnictwo żarowe, państwo Samona, sławizacja, Państwo Wielkomorawskie, głągolica, cyrylica, Ruś Kijowska, chrystianizacja, Awarowie • rolę chrystianizacji w procesie tworzenia się państw • znaczenie misji Cyryla i Metodego • znaczenie bitwy na Lechowym Polu w historii Węgier 	Uczeń potrafi: <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić rolę wikingów w procesie powstawania nowych państw w Europie • scharakteryzować kierunki ekspansji Normanów • ocenić skutki ekspansji Normanów • przedstawić skutki bitwy pod Hastings • scharakteryzować pojęcie Słowiańszczyzny we współczesnym świecie • przedstawić proces tworzenia się państw w Europie Środkowo-Wschodniej • przedstawić proces chrystianizacji państw Europy Środkowo-Wschodniej • wskazać na mapie nowe państwa powstałe w Europie Północnej w X–XI w. • wskazać na mapie nowe państwa powstałe w Europie Środkowo-Wschodniej w VII–XI w. • przedstawić proces tworzenia się Państwa Wielkomorawskiego • wskazać na mapie Państwo Wielkomorawskie • przedstawić treść tkaniny z Bayeux • wyjaśnić, dlaczego Europę Środkowo-Wschodnią określa się mianem „młodszej Europy” • wymienić Słowian wschodnich, zachodnich i południowych • ocenić znaczenie misji Cyryla i Metodego dla średniowiecznej Europy
--	---------------------------------------	---	--	--	--

ZP – VIII.1)	22. Feudalizm w Europie	2	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 476 • ustrój społeczno-gospodarczo-polityczny (feudalizm) oparty na własności ziemi • hierarchię zależności między grupami lennymi • przyczyny i skutki upadku Cesarstwa Zachodniorzymskiego 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: gospodarka towarowo-pięniężna, gospodarka naturalna, feudalizm, pan feudalny (feudał), włości feudalne, renta feudalna, pańszczyzna, danina, czynsz, dziesięcina, senior, wasał, lenno, drabina feudalna, akt komendacji, hołd lenny, inwestytura, immunitet, suzeren, anarchia feudalna • znaczenie systemu feudalnego • zasadę „wasal mojego wasala nie jest moim wasalem” 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić genezę feudalizmu • określić stosunki panujące między poddanymi a rządzącymi • wyjaśnić proces osłabienia i rozbicia władzy królewskiej oraz tworzenia się niezależnych księstw • dostrzec wpływ feudalizmu na rozwój kultury dworskiej • wymienić najważniejsze cechy społeczeństwa feudalnego • wyjaśnić miejsce i rolę rycerstwa w społeczeństwie średniowiecznym • omówić zależności wynikające z pozycji w drabinie feudalnej • ocenić społeczne, gospodarcze i polityczne skutki feudalizmu
--------------	-------------------------	---	---	---	--

<p>ZP – VI.4); VII.1); VII.2) ZR – VI.5); VII.2)</p>	<p>23. Rywalizacja cesarstwa z papieżem</p>	<p>2</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 395, 1054, 1059, 1075, 1098, 1122, 1123 • postaci: Benedykta z Nursji, Leona IX, Grzegorza VII, Henryka IV, Henryka V, Kaliksta II, św. Roberta z Molesme, św. Franciszka z Asyżu, św. Dominika Guzmána • spór między Grzegorzem VII a Henrykiem IV • postanowienia konkordatu w Wormacji • postanowienia I soboru laterańskiego • zakony średniowieczne: benedyktynów, cystersów, franciszkanów, dominikanów 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: symonia, nikolaizm, nepotyzm, konklawe, ekskomunika, bulla, <i>Dictatus papae</i>, inwestytura, papocezaryzm, cesaropapizm, uniwersalizm papieski, antypapież, <i>christianitas</i> • przyczyny sporu papieża z cesarstwem • motywy działania papieża podczas sporu o inwestyturę • motywy działania cesarza podczas sporu o inwestyturę 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenić sytuację papieża po upadku Cesarstwa Rzymskiego • wyjaśnić istotę sporu o inwestyturę między cesarstwem a papieżem • opisać założenia reformy kluniackiej i gregoriańskiej • wyjaśnić, jakie były następstwa sporu o inwestyturę • scharakteryzować istotę i przebieg reformy Kościoła w X i XI w. (reformy gregoriańskiej) • ocenić wpływ zakonów na rozwój gospodarczy i kulturalny średniowiecznej Europy • omówić przebieg sporu o inwestyturę pomiędzy Grzegorzem VII a Henrykiem IV • wskazać na mapie granice podziału chrześcijaństwa w XI w. • ocenić wpływ rywalizacji między cesarstwem a papieżem na sytuację polityczną w średniowiecznej Europie • wyjaśnić znaczenie pojęcia <i>christianitas</i> (ze szczególnym uwzględnieniem duchowej i kulturowej roli benedyktynów) • wyjaśnić duchowe i polityczne przyczyny, a także charakter rywalizacji papieża z cesarstwem o przewodnictwo w <i>christianitas</i>
--	---	----------	--	--	--

<p>ZP – VII.3) ZR – VII.1)</p>	<p>24. Wyprawy krzyżowe</p>	<p>2</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1095, 1096, 1099, 1113, 1118, 1144, 1147–1149, 1187, 1189–1192, 1191, 1202–1204, 1204, 1212, 1291, 1311 • postacie: Urbana II, Gotfryda z Bouillon, Saladyna, Ryszarda Lwie Serce, Fryderyka I Barbarossy, Filipa II Augusta, Jakuba de Molay, Filipa IV Pięknego, Hermana von Salzy, Ludwika IX Pobożnego • przyczyny i skutki wypraw krzyżowych • apel papieża Urbana II na synodzie w Clermont • cele i przebieg wybranych krucjat • losy zakonów rycerskich po okresie krucjat • organizację zakonów rycerskich 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: krzyżowcy, krucjata ludowa, krucjata rycerska, kraje Lewantu, Turcy seldżuczcy, krucjata dziecięca, rekonkwista, templariusze, joannici, Krzyżacy • motywy wezwania papieża Urbana II na synodzie w Clermont • cel powoływania zakonów rycerskich • znaczenie wypraw krzyżowych w dziejach średniowiecznej Europy 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, dlaczego upadła idea ruchu krucjatowego • wskazać na mapie trasy wypraw krzyżowych • wskazać na mapie Ziemię Świętą, Jerozolimę, Królestwo Jerozolimskie, Cesarstwo Łacińskie, Księstwo Antiochii, Hrabstwo Edessy, Akkę • omówić religijne, polityczne i społeczne skutki wypraw krzyżowych • wymienić zakony rycerskie powstałe w Ziemi Świętej i wyjaśnić przyczyny ich utworzenia • ocenić rolę zakonów rycerskich w średniowiecznej Europie • wskazać bezpośrednie korzyści, jakie papieżstwo i miasta włoskie odniosły z krucjat • omówić wpływ krucjat na relacje chrześcijańsko-muzułmańskie • wyjaśnić cel zorganizowania krucjaty dziecięcej • ocenić postawy uczestników krucjat • wyjaśnić związek między reformami gregoriańskimi a powstaniem etosu rycerskiego i ruchem krucjatowym
------------------------------------	-----------------------------	----------	---	---	--

<p>ZP – VIII.2) ZR – VIII.1); VIII.2); VIII.3)</p>	<p>25. Przemiany społeczno-gospodarcze w Europie w XI–XIII w.</p>	<p>2</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przyczyny ożywienia społeczno-gospodarczego w Europie XI–XIII w. • podział mieszczaństwa na patrycjat, pospólstwo i plebs • strukturę społeczną średniowiecznej wsi • różne formy produkcji i handlu w epoce średniowiecza • organizację władzy w Republice Weneckiej • elementy urbanistyczne średniowiecznego miasta 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: burmistrz, rajca, ruch kolonizacyjny, dwupółowka, trójpółowka, wolnizna, cech, gildia, weksel, Hanza, komuna miejska (republika miejska), republika kupiecka, doża, Wielka Rada, Mała Rada (Signoria), bank, akt lokacyjny • wpływ przemian społeczno-gospodarczych w Europie XI–XIII w. na rozwój średniowiecznych miast 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, na czym polegała gospodarka towarowo-pieniężna • wyjaśnić, jakie przemiany społeczno-gospodarcze zaszły w Europie w XI–XIII w. • opisać przejawy ożywienia społeczno-gospodarczego w Europie w XI–XIII w. • opisać rolę cechów w życiu gospodarczym średniowiecznych miast • scharakteryzować genezę, rozwój i rolę średniowiecznych miast (w tym republik kupieckich) • wyjaśnić, w jaki sposób miasta przyczyniły się do rozwoju handlu • opisać wygląd średniowiecznego miasta • ocenić społeczne i gospodarcze skutki ożywienia gospodarczego w Europie w XI–XIII w. • wskazać korzyści wynikające ze stosowania trójpółowki • wyjaśnić różnicę pomiędzy dwupółowką i trójpółowką • omówić zmiany, jakie zaszły w rolnictwie w XI–XIII w. • omówić rolę Hanzy • wyjaśnić rolę zmian klimatycznych dla przemian gospodarczych w średniowiecznej Europie
--	---	----------	---	---	--

ZR – XI.1), XI.3)	26. Kryzys idei uniwersalistycznej. Powstanie monarchii stanowych	1	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1122, 1152, 1164, 1214, 1215, 1250–1273, 1265, 1302, 1346, 1356 • postacie: Henryka VI, Innocentego III, Henryka II, Jana bez Ziemi, Ludwika IX Świętego, Tomasza Becketa, Karola IV Luksemburskiego • monarchię stanową w Anglii • monarchię stanową we Francji • monarchię stanową w Niemczech • treść Złotej bulli 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Wielka Karta Swobód, konstytucje clarendońskie, Stany Generalne, stan, monarchia stanowa, wielkie bezkrólewie, idea uniwersalistyczna, suwerenność państwa, Złota bulla, Hoftag, Reichstag, Izba Gmin, Izba Lordów • przyczyny kryzysu i upadku idei uniwersalistycznej • proces kształtowania się monarchii stanowych • proces narodzin parlamentaryzmu w Europie 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać powstanie parlamentu w Anglii, we Francji i w Niemczech • wymienić postanowienia Wielkiej Karty Swobód • wymienić postanowienia Złotej bulli • opisać proces powstawania monarchii stanowych • ocenić społeczne i polityczne skutki powstania społeczeństwa stanowego w Europie
	Europa średniowieczna (lekcja powtórzeniowa)	1			
	Sprawdzian	1			
Polska Piastów					

<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);"> ZP – IX.1); IX.2); IX.3) ZR – IX.1) </p>	<p>27. Narodziny państwa polskiego. Mieszko I</p>	<p>2</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 966, 968, 972, 990, 992 • postaci: Mieszka I, Dobrawy, Galla Anonima, Hodona, Jordana, Świętosławy, Czibora • osadę w Biskupinie z ok. VIII w. p.n.e. • okoliczności powstania państwa polskiego • najważniejsze plemiona żyjące na ziemiach polskich i terytoria przez nie zajęte • podboje Mieszka I 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: opole, ród, gród, wiec, drużyna, <i>Dagome iudex</i>, Związek Wielecki, sąd w Kwedlinburgu, Marchia Wschodnia, biskupstwo misyjne • polityczne i kulturowe aspekty chrztu Polski • konsekwencje przyjęcia chrztu dla Polski • przyczyny przyjęcia chrześcijaństwa przez Mieszka I 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać geografie plemienną Polski przedpiastowskiej • scharakteryzować organizację plemienną Polski • wyjaśnić rolę Mieszka I w procesie budowy państwa polskiego • ocenić skutki przyjęcia chrześcijaństwa przez Mieszka I • wyjaśnić uwarunkowania narodzin państwa polskiego i jego chrystianizacji • opisać i wskazać na mapie zmiany terytorialne państwa polskiego za panowania Mieszka I • wyjaśnić, jak doszło do bitwy pod Cedynią
---	---	----------	---	---	---

<p>ZP – IX.1), IX.2), IX.3), IX.4) ZR – IX.2); IX.3)</p>	<p>28. Bolesław Chrobry i jego państwo</p>	<p>2</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 990, 992, 997, 999, 1000, 1002, 1003, 1013, 1018, 1025 • postaci: Bolesława Chrobrego, św. Wojciecha, Radzima Gudentego, Henryka II, Mieszka II, Rychey • organizację państwa pierwszych Piastów • strukturę społeczną w państwie wczesnopiastowskim • okoliczności przejścia władzy przez Bolesława Chrobrego • postanowienia pokoju w Budziszynie • cele zjazdu gnieźnieńskiego • pierwsze biskupstwa i arcybiskupstwo w Polsce • istotę i etapy konfliktu Bolesława Chrobrego z cesarstwem • cel wyprawy Bolesława Chrobrego na Ruś Kijowską 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: państwo patrymonialne, regalia, kasztelan, misja chrystianizacyjna, relikwia, cesarstwo uniwersalistyczne, Szczerbiec, zjazd gnieźnieński • motywy wizyty cesarza Ottona III w 1000 r. • konsekwencje wojen z cesarstwem • konsekwencje koronacji Bolesława Chrobrego 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić sukcesy i porażki polityki Bolesława Chrobrego • opisać politykę chrystianizacyjną prowadzoną przez Bolesława Chrobrego • przedstawić stosunki polsko-niemieckie w czasach panowania Bolesława Chrobrego • przedstawić stosunki polsko-ruskie w czasach panowania Bolesława Chrobrego • wymienić postanowienia zjazdu gnieźnieńskiego • wyjaśnić znaczenie zjazdu gnieźnieńskiego • scharakteryzować organizację państwa wczesnopiastowskiego • wskazać na mapie zmiany terytorialne państwa polskiego za panowania Bolesława Chrobrego • opisać sceny na Drzwiach Gnieźnieńskich • opisać przebieg wojny z Niemcami • wskazać na mapie Miłsko, Miśnię, Łużyce, Grody Czerwieńskie, Czechy, Morawy, Słowację • opisać przebieg wyprawy Bolesława Chrobrego na Ruś • ocenić polityczne znaczenie zjazdu gnieźnieńskiego • wyjaśnić znaczenie królewskiej koronacji pierwszych Piastów • ocenić rolę współdziałania Kościoła i państwa dla utrwalenia polskiej suwerenności
--	--	----------	--	---	--

<p style="text-align: center;">ZP – IX.3); IX.4) ZR – IX.3); IX.4); IX.5)</p>	<p>29. Kryzys i odbudowa monarchii pierwszych Piastów</p>	<p style="text-align: center;">2</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1025, 1031, 1034, 1037, 1039, 1047, 1050, 1054, 1058, 1076, 1079, 1102, 1106, 1109, 1116–1119, 1121–1122, 1135, 1136, 1138 • postacie: Mieszka II, Bezpryma, Miećława, Brzetysława, Kazimierza Odnowiciela, Bolesława Śmiałego, Stanisława ze Szczepanowa, Władysława Hermana, Sieciecha, Bolesława Krzywoustego, Zbigniewa • reformy Kazimierza Odnowiciela • rządy Władysława Hermana • postanowienia zjazdu w Merseburgu • treść Bulli gnieźnieńskiej 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: palatyn, Bulla gnieźnieńska, centralizacja i decentralizacja władzy • konsekwencje odesłania cesarzowi insygniów władzy królewskiej • istotę konfliktu między Bolesławem Śmiałym a biskupem Stanisławem • istotę sporu pomiędzy Zbigniewem a Bolesławem Krzywoustym • przyczyny osłabienia pozycji Kościoła w Polsce za panowania Bolesława Krzywoustego • sukcesy i porażki monarchii pierwszych Piastów 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienić przyczyny kryzysu państwa pierwszych Piastów • wskazać skutki najazdu Brzetysława • omówić okoliczności powrotu do kraju Kazimierza Odnowiciela i przejęcia przez niego władzy • scharakteryzować politykę wewnętrzną i zewnętrzną Bolesława Śmiałego • scharakteryzować spór Bolesława Śmiałego z biskupem Stanisławem ze Szczepanowa • przedstawić stosunki polsko-niemieckie w czasach panowania Bolesława Krzywoustego • wyjaśnić znaczenie obrony Głogowa • scharakteryzować politykę wewnętrzną i zewnętrzną Bolesława Krzywoustego • scharakteryzować politykę Bolesława Krzywoustego wobec Kościoła • dokonać bilansu panowania pierwszych Piastów • wskazać na mapie zmiany terytorialne podczas panowania pierwszych Piastów • omówić znaczenie kroniki Galla Anonima
---	---	--------------------------------------	---	---	---

<p>ZP – X.1), X.2) ZR – VII.3); X.1),</p>	<p>30. Rozbicie dzielnicowe (XII–XIII)</p>	<p>2</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1138, 1141, 1144, 1146, 1157, 1177, 1180, 1194, 1195, 1227, 1241 • postaci: Salomei, Władysława II Wygnańca, Bolesława IV Kędzierzawego, Mieszka III Starego, Henryka I Sandomierskiego, Kazimierza Sprawiedliwego, Leszka Białego, Henryka Brodatego, Czyngis-chana (Temudżyna), Batu-chana, Henryka Pobożnego • przyczyny rozbicia dzielnicowego • statut Bolesława Krzywoustego • postanowienia układu w Krzyszkowie • postanowienia zjazdu w Łęczycy • konsekwencje rozbicia dzielnicowego dla Polski • cele najazdu mongolskiego na Polskę • bitwę pod Legnicą 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: ustawa sukcesyjna, senior, princeps, zasada pryncypatu, zasada senioratu, haracz, jasyr, Złota Orda, zjazd w Łęczycy, zjazd w Gąsawie, tendencje decentralistyczne • cele działania Bolesława Krzywoustego • nieskuteczność zasady senioratu • konsekwencje najazdu mongolskiego na Polskę 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie państwo Bolesława Krzywoustego • wyjaśnić znaczenie ustawy sukcesyjnej Bolesława Krzywoustego dla Polski • wskazać na mapie dzielnice, które Bolesław Krzywousty przekazał synom w testamencie • przedstawić przebieg walk o tron senioralny • wyjaśnić rolę państwa Henryków śląskich w procesie zjednoczenia Polski • opisać przebieg najazdu mongolskiego na Polskę w latach 1240–1241 • wyjaśnić, dlaczego upadła zasada senioratu • ocenić konsekwencje upadku zasady senioratu dla państwa polskiego • ocenić konsekwencje upadku zasady pryncypatu dla państwa polskiego • wyjaśnić wpływ kanonizacji św. Stanisława na proces zjednoczenia Polski • wyjaśnić, dlaczego zagrożeniem dla państwa były partykularne interesy poszczególnych władców
---	--	----------	---	--	---

<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">ZP – X.2), X.4), X.5)</p>	<p>31. Ziemie polskie w XIII w.</p>	<p>2</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1157, 1228, 1235, 1283, 1295, 1300, 1305 • postaci: Albrechta Niedźwiedzia, Innocentego IV, Jakuba Świnki, Konrada Mazowieckiego, Henryka IV Probusa, Przemysła II, Wacława II, Wacława III, Hermana von Salzy • zagrożenie ze strony Marchii Brandenburskiej • treść Złotej bulli z Rimini 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: polityka kolonizacyjna, Marchia Brandenburska, Złota bulla z Rimini, Słowianie połabscy, ziemia chełmińska, Nowa Marchia, plemiona pruskie • skutki ustawy sukcesyjnej Bolesława Krzywoustego • cel działania Albrechta Niedźwiedzia • zagrożenie dla Polski ze strony Prusów • cel sprowadzenia zakonu krzyżackiego przez Konrada Mazowieckiego • znaczenie koronacji Przemysła II, Wacława II i Wacława III 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać sytuację polityczną w Polsce w XIII w. • omówić zagrożenia wewnętrzne i zewnętrzne dla ziem polskich w okresie rozbicia dzielnicowego • wyjaśnić, w jakich okolicznościach doszło do sprowadzenia Krzyżaków do Polski • wskazać czynniki przemawiające za zjednoczeniem Polski • wskazać próby przewyciężenia rozbicia dzielnicowego • omówić politykę polskich książąt dzielnicowych wobec Prus • wskazać na mapie etapy budowania państwa krzyżackiego w Prusach • wyjaśnić, jaką rolę w państwie krzyżackim odgrywał Malbork • ocenić polityczne skutki powstania państwa krzyżackiego w Prusach • wskazać na mapie Marchię Brandenburską • ocenić decyzję Konrada Mazowieckiego o sprowadzeniu Krzyżaków do Polski • wskazać i ocenić polityczne skutki powstania państwa krzyżackiego w Prusach • przedstawić próby zjednoczenia Polski • przedstawić konflikt z Krzyżakami o ziemię chełmińską • wyjaśnić wpływ kanonizacji św. Stanisława na proces zjednoczenia Polski • wyjaśnić znaczenie metropolii gnieźnieńskiej dla przewyciężenia rozbicia politycznego ziem polskich
--	-------------------------------------	----------	--	---	--

<p>ZP – X.3) ZR – X.2), X.3)</p>	<p>32. Przeobrażenia społeczno-gospodarcze Polski w XIII w.</p>	<p>2</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1211, 1257 • zasady lokacji na prawie polskim oraz na prawie niemieckim • plan średniowiecznej wsi • plan średniowiecznego miasta • podział stanowy ludności zamieszkującej ziemie polskie 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: lokacja, kolonizacja, osadnicy, wolni goście, zasadzca, wójt, patrycjat, pospólstwo, plebs, prawo średzkie, prawo chełmińskie • konsekwencje kolonizacji dla rozwoju Polski w XIII w. 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówić proces lokowania wsi na prawie niemieckim • omówić proces lokowania miasta na prawie niemieckim • porównać zasady osadnictwa na prawie polskim i niemieckim • scharakteryzować przemiany społeczno-gospodarcze na ziemiach polskich w XII–XIII w. • scharakteryzować stany społeczne w średniowiecznej Polsce • wskazać na mapie zasięg kolonizacji ziem polskich na prawie niemieckim • wyjaśnić wpływ kolonizacji na rozwój fundacji klasztornych • wyjaśnić, na czym polegała kolonizacja • omówić różnice między lokacjami na prawie chełmińskim oraz średzkim • omówić proces kształtowania się społeczeństwa stanowego w Polsce • ocenić wpływ kolonizacji na prawie niemieckim na rozwój społeczno-gospodarczy państwa polskiego • ocenić społeczno-kulturowe skutki kolonizacji na prawie niemieckim
	<p>Polska Piastów (lekcja powtórzeniowa)</p>	<p>1</p>			

	Sprawdzian	1			
Schylek średniowiecza					
ZP – XI.1); XI.2) ZR – XI.2)	33. Europa w XIV i XV w.	2	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1302, 1309, 1309–1377, 1337–1453, 1346, 1356, 1360, 1377, 1378–1417, 1415, 1453, 1455–1485 • postacie: Bonifacego VIII, Klemensa V, Urbana VI, Klemensa V, Klemensa VII, Filipa VI, Edwarda III, Jana Dobrego, Henryka V, Joanny d’Arc • genezę konfliktu między Anglią i Francją • treść bulli <i>Unam Sanctam</i> • konflikt pomiędzy rodzinami Yorków i Lancasterów • postanowienia pokoju w Brétigny 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: niewola awiniońska, antypapież, wielka schizma zachodnia, sobór powszechny, wojna stuletnia, Wojna Dwóch Róż • przyczyny kryzysu w Kościele w XIV–XV w. • przyczynę walk o koronę angielską 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie posiadłości angielskie we Francji w XIV–XV w. • scharakteryzować sytuację polityczną Europy w XIV–XV w. • scharakteryzować przyczyny kryzysu w Kościele w XIV–XV w. • wymienić przyczyny kryzysu papieżstwa w XIV w. • wyjaśnić, na czym polegała wielka schizma zachodnia • omówić przyczyny, przebieg i skutki wojny stuletniej • opisać Wojnę Dwóch Róż • wymienić skutki Wojny Dwóch Róż • omówić największe konflikty polityczne w Europie w XIV–XV w. • przedstawić pozycję Francji w Europie w XIII–XIV w. • wyjaśnić znaczenie bitwy pod Crécy • omówić rolę Joanny d’Arc podczas wojny stuletniej • wskazać na mapie najważniejsze bitwy z okresu wojny stuletniej

<p>ZP – XI.1); XI.2) ZR – XI.2)</p>	<p>34. Niepokoje późnego średniowiecza</p>	<p>2</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1323, 1347–1352, 1358, 1381, 1415, 1419–1436 • postacie: Wata Tylera, Karola II Złego, Jana Wiklifa, Jana Husa, Zygmunta Luksemburskiego, Jana Žižki • przyczyny kryzysu społeczno-gospodarczego w Europie w XIV–XV w. • kryzysy religijne Europy w XIV–XV w. • przyczyny i skutki epidemii dżumy w Europie • przyczyny buntów społecznych w Europie Zachodniej w XIV w. • postanowienia soboru w Konstancji • postanowienia kompaktów praskich • przyczyny buntów społecznych w Europie Zachodniej w XIV w. 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: pandemia, czarna śmierć, taniec śmierci (<i>danse macabre</i>), antysemityzm, żakieria, ruchy heretyckie, ruch lollardów, husytyzm, kompakty praskie, taborycy • wpływ epidemii dżumy na kryzys społeczno-gospodarczy Europy w XIV–XV w. • idee głoszone przez Jana Wiklifa • cele działania Jana Husa • motywy działania taborytów • konsekwencje zawarcia kompaktów praskich 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać problemy społeczne i gospodarcze, z jakimi zmagą się Europa Zachodnia w XI–XIII w. • scharakteryzować przyczyny i skutki epidemii dżumy w Europie • scharakteryzować przemiany gospodarcze, społeczne i religijne w Europie w XIV–XV w. • wskazać na mapie kierunek przemieszczania się epidemii dżumy oraz jej zasięg • wskazać tereny, na których nie wystąpiła epidemia dżumy • wskazać na mapie zasięg powstania Wata Tylera, żakierii oraz powstania we Flandrii • wskazać na mapie zasięg husytyzmu • scharakteryzować bunty społeczne i niepokoje religijne w okresie późnego średniowiecza • omówić przyczyny kryzysów religijnych w Europie w XIV–XV w. • omówić przyczyny kryzysu społeczno-gospodarczego w Europie w XIV–XV w. • wyjaśnić rolę soboru w Konstancji w przezwyciężeniu kryzysu w Kościele
---	--	----------	--	--	--

<p>ZP – XI.3) ZR – XI.2)</p>	<p>35. Ekspansja turecka w Europie. Upadek Cesarstwa Bizantyńskiego</p>	<p>2</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1348, 1389, 1396, 1444, 1453 • postacie: Osmana I, Orchana, Murada I, Władysława III Warneńczyka, Mehmeda II Zdobywcy, Konstantyna XI • organizację Imperium Osmańskiego • przyczyny i skutki ekspansji tureckiej XIV–XV • konsekwencje bitwy z Turkami pod Nikopolis • przyczyny, przebieg i skutki bitwy pod Warną • okoliczności i skutki upadku Cesarstwa Bizantyńskiego • podział społeczeństwa osmańskiego 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: sultan, wezyr, dywan, spahisi, janczarzy, bombardy • konsekwencje ekspansji tureckiej dla Europy w XIV–XV w. • konsekwencje upadku Konstantynopola dla Europy 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie kierunki ekspansji tureckiej XIV–XV w. • opisać podboje tureckie w Europie • scharakteryzować organizację Imperium Osmańskiego • scharakteryzować organizację armii tureckiej • wymienić różnice w technice wojennej między Turkami a Europejczykami • wyjaśnić, w jakich okolicznościach doszło do upadku Cesarstwa Bizantyńskiego • wymienić następstwa upadku Konstantynopola dla Europy • wskazać na przykładzie kościoła Hagia Sophia charakterystyczne elementy dla islamu i chrześcijaństwa • wyjaśnić znaczenie przekształcenia kościoła Hagia Sophia w meczet • dostrzec, w jaki sposób przenikały się kultura muzułmańska i chrześcijańska
----------------------------------	---	----------	---	--	--

<p>ZP – XIII.1), XIII.2), XIII.3); XIII.5) ZR – XIII.1), XIII.2); XIII.3)</p>	<p>36. Kultura średniowiecznej Europy</p>	<p>1</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postacie: św. Jadwigi, Dantego Alighieri, Giovanniego Boccaccia, François Villona, św. Augustyna z Hippony, św. Tomasza z Akwinu • średniowieczne wzorce osobowe • legendę o życiu św. Jadwigi • etos średniowiecznego rycerza • legendy arturiańskie • styl romański • styl gotycki • pierwsze uniwersytety średniowiecznej Europy • architekturę i sztukę romańską oraz gotycką 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: teocentryzm, asceza, kodeks rycerski, turniej rycerski, trubadur, Biblia pauperum, scholastyka, pieta, transept, portal, prezbiterium, apsyda, sklepienie kolebkowe, sklepienie krzyżowo-żebrowe, przypory, biforium, triforium, tympanon, narteks, fasada, ambit, polichromie, maswerki, gargulce, rozety, romanizm, gotyk • nurty filozofii średniowiecznej – augustynizm i tomizm • przemiany, jakie zachodziły w życiu religijnym średniowiecznej Europy • potrzebę rozpowszechniania kultu świętych w średniowiecznej Europie 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić cechy kultury średniowiecznej • przedstawić wzorce osobowe propagowane w kulturze średniowiecza • opisać ceremonię pasowania na rycerza • wskazać osiągnięcia kultury średniowiecza • wyjaśnić, na czym polegał uniwersalny charakter kultury średniowiecza • omówić rolę uniwersytetów w średniowieczu • porównać boloński i paryski wzorzec uniwersytetu • scharakteryzować przemiany życia religijnego w okresie średniowiecza, w tym rolę franciszkanów i dominikanów • dostrzec przenikanie się wierzeń pogańskich i chrześcijańskich w średniowiecznej Europie • scharakteryzować sztukę romańską i gotycką • podać przykłady europejskich zabytków sztuki romańskiej i gotyckiej • wskazać różnicę w planach kościoła romańskiego i gotyckiego • scharakteryzować rolę chrześcijaństwa jako podstawy więzi wiary religijnej i rozumu • wyjaśnić koncepcję św. Tomasza z Akwinu • rozpoznać trzy wyznaczniki zasięgu <i>christianitas</i> – łacina, etos rycerski, sztuka gotycka • scharakteryzować znaczenie scholastyki dla rozwoju teologii, filozofii, nauk przyrodniczych
---	---	----------	---	--	--

	Schyłek średniowiecza (lekcja powtórzeniowa)	1			
	Sprawdzian	1			
Ostatni Piastowie. Jagiellonowie na polskim tronie					

<p>ZP – XII.1), XII.5), XII.6) ZR – XII.5)</p>	<p>37. Zjednoczenie Polski przez Władysława Łokietka w XV w.</p>	<p>2</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1267, 1288, 1304, 1306, 1308, 1311–1312, 1314, 1320, 1320–1321, 1327, 1331, 1333 • postaci: Władysława Łokietka, Elżbiety Łokietkówny, wójta Alberta, Karola Roberta Andegaweńskiego, Giedymina • okoliczności, w jakich doszło do zjednoczenia ziem polskich przez Władysława Łokietka • przyczyny i skutki rzezi Gdańska • konsekwencje buntu wójta Alberta dla Krakowa • treść bulli papieża Jana XXII • okoliczności koronacji Władysława Łokietka na króla Polski • wojny Władysława Łokietka z Krzyżakami • pozycję Polski na arenie międzynarodowej 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: prawo składu • ideę zjednoczenia Władysława Łokietka • znaczenie ugruntowania władzy Władysława Łokietka w Małopolsce w procesie dalszego starania o przyłączenie dzielnic • znaczenie zdobycia przez Władysława Łokietka Wielkopolski w procesie zjednoczeniowym ziem polskich • starania Władysława Łokietka o pozyskanie sojuszników w walce z Krzyżakami • znaczenie koronacji Władysława Łokietka 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienić tendencje zjednoczeniowe ziem polskich XIII–XIV w. • przedstawić proces zjednoczenia ziem polskich przez Władysława Łokietka • wskazać na mapie zmiany terytorialne Polski za panowania Władysława Łokietka • wskazać na mapie państwo Władysława Łokietka • wskazać na mapie granice ziem utraconych na rzecz Krzyżaków w latach 1308–1332 • wskazać na mapie niezależne księstwa piastowskie • scharakteryzować spór Polski z Krzyżakami o Pomorze Gdańskie • wyjaśnić znaczenie koronacji Władysława Łokietka na króla Polski • dostrzec związek koronacji Władysława Łokietka z zakończeniem okresu rozbicia dzielnicowego • wyjaśnić sukcesy i porażki polityki Władysława Łokietka • przedstawić przebieg i znaczenie bitwy pod Płowcami • omówić przyczyny i skutki buntu mieszczan krakowskich pod przywództwem wójta Alberta
--	--	----------	--	--	---

<p>ZP – XII.1), XII.2), XII.3), XII.4), XII.5); XII.6) ZR – XII.2), XII.5)</p>	<p>38. Państwo Kazimierza Wielkiego</p>	<p>2</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1333, 1335, 1339, 1343, 1349, 1364, 1366, 1370 • postacie: Kazimierza Wielkiego, Mikołaja Wierzyńka, Jana Luksemburskiego • stosunki Kazimierza Wielkiego z Krzyżakami • postanowienia zjazdów w Wyszehradzie • postanowienia pokoju kaliskiego • kierunki polityki ekspansji Kazimierza Wielkiego • postanowienia statutów wiślicko-piotrkowskich 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: statuty wiślicko-piotrkowskie, domena królewska (królewszczyzna), regalia, cło, myto, poradne, uczta u Wierzyńka, Łemkowie, Bojkowie, Hucułowie, Rusini, Ormianie, marszałek, kanclerz, podskarbi, sąd odwoławczy, Akademia Krakowska • znaczenie założenia uniwersytetu w Krakowie • konsekwencje przyłączenia Rusi Halickiej do Polski • wpływ zjazdu w Krakowie na pozycję Kazimierza Wielkiego wśród monarchów europejskich 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie zasięg terytorialny państwa polskiego na początku panowania Kazimierza Wielkiego • przedstawić proces rozrostu terytorialnego państwa polskiego za panowania Kazimierza Wielkiego • wskazać na mapie ziemie przyłączone do Polski w czasach Kazimierza Wielkiego • wskazać na mapie lenna Kazimierza Wielkiego • wyjaśnić polityczne i kulturowe znaczenie ekspansji wschodniej podjętej w okresie panowania Kazimierza Wielkiego • wymienić narodowości zamieszkujące Królestwo Polskie w czasach Kazimierza Wielkiego • omówić reformy wewnętrzne Kazimierza Wielkiego • wymienić władców uczestniczących w zjeździe krakowskim • scharakteryzować politykę Kazimierza Wielkiego wobec sąsiadów • ocenić, czy słuszne jest powiedzenie, że Kazimierz Wielki „zastał Polskę drewnianą, a zostawił murowaną” • ocenić panowanie Kazimierza Wielkiego • przedstawić rolę zamków budowanych w czasach Kazimierza Wielkiego • dokonać bilansu panowania Kazimierza Wielkiego • wymienić najważniejsze osiągnięcia panowania Kazimierza Wielkiego
--	---	----------	--	---	---

					<ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować tolerancyjną – na tle współczesnego Zachodu – politykę Kazimierza Wielkiego wobec Żydów
ZP – XII.1); XII.2); XII.3); XII.4); XII.6) ZR – XII.1)	39. Unie Polski w XIV–XV w.	2	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1339, 1374, 1384, 1385, 1386, 1392, 1401, 1413, 1501 • postacie: Ludwika Węgierskiego, Jadwigi Andegaweńskiej, Władysława Jagiełły, księcia Witolda • treść przywileju koszyckiego • przyczyny unii polsko-litewskiej • herb Wielkiego Księstwa Litewskiego • postanowienia umowy w Krewie • postanowienia umowy wileńsko-radomskiej • postanowienia unii w Horodle • postanowienia unii w Mielniku 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: unia personalna, przywilej koszycki, herb • znaczenie unii Polski z Węgrami • znaczenie unii polsko-litewskiej • postanowienia unii polsko-litewskiej w Mielniku jako dowód tendencji zjednoczeniowych • konsekwencje zawarcia unii polsko-litewskiej 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić związki łączące Polskę z Węgrami i Litwą w XIV–XV w. • opisać relacje polsko-węgierskie w XIV w. • wyjaśnić znaczenie przywileju koszyckiego • opisać relacje polsko-litewskie w XIV–XV w. • wyjaśnić przyczyny i skutki unii Polski z Węgrami • wyjaśnić przyczyny i skutki unii Polski z Litwą • wymienić postanowienia umowy w Krewie • scharakteryzować rządy Władysława Jagiełły • wyjaśnić początek ewolucji unii polsko-litewskiej od unii w Krewie do unii w Horodle • ocenić znaczenie unii polsko-litewskiej z perspektywy obu narodów • wskazać na mapie obszar państwa polskiego w 1385 r. • wskazać na mapie obszar państwa litewskiego w 1385 r. • wskazać na mapie granice państwa polsko-litewskiego w 1434 r. • wyjaśnić symbolikę herbu litewskiego

<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">ZP – XII.3), XII.5), XII.6)</p>	<p>40. Wojny z zakonem krzyżackim w XV w.</p>	<p>2</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1228, 1409–1411, 1410, 1411, 1415, 1440, 1454, 1454–1466, 1466 • postacie: Ulricha von Jungingena, Wacława IV Luksemburskiego, Pawła Włodkowica, Jana Bażyńskiego, Kazimierza Jagiellończyka • przyczyny wojen z Krzyżakami • przebieg wielkiej wojny z zakonem 1409–1411 • przebieg wojny trzynastoletniej • postanowienia pierwszego i drugiego pokoju toruńskiego 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Związek Jaszczurczy, Związek Pruski, inkorporacja, wielka wojna z zakonem, rektor, wojna trzynastoletnia, pierwszy pokój toruński, drugi pokój toruński, Żmudź, Prusy Zakonne, Prusy Królewskie, Warmia, lenno, ziemia chełmińska, ziemia michałowska, sobór w Konstancji • rolę Gdańska leżącego nad Morzem Bałtyckim • konsekwencje bitwy pod Grunwaldem dla zakonu krzyżackiego • wpływ przywileju cerekwicko-nieszawskiego na rozwój demokracji szlacheckiej w Polsce • konsekwencje dla Polski odzyskania Pomorza Gdańskiego 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie ziemie, na których wybuchły powstania antykrzyżackie • wymienić czynniki wpływające na atrakcyjność Polski dla mieszkańców państwa zakonnego • omówić przyczyny, przebieg i skutki wielkiej wojny z zakonem • wskazać na mapie ruchy wojsk polskich, litewskich i krzyżackich podczas wojny z zakonem 1409–1411 • wskazać na mapie bitwy z czasów wojny z zakonem 1409–1411 • wskazać na mapie ziemie przyłączone do Polski po 1411 r. • omówić spór polsko-krzyżacki na soborze w Konstancji • omówić przyczyny wojny trzynastoletniej • opisać przebieg i skutki wojny trzynastoletniej • wskazać na mapie bitwy z czasów wojny z zakonem 1454–1466 • wskazać na mapie ziemie przyłączone do Polski po 1466 r. • wyjaśnić, w jakich okolicznościach doszło do przyłączenia Pomorza Gdańskiego do Polski • ocenić stosunki polsko-krzyżackie w XV w. • ocenić pozycję Polski na arenie międzynarodowej po drugim pokoju toruńskim • ocenić politykę Władysława Jagiełły i Kazimierza Jagiellończyka wobec zakonu krzyżackiego w XV w.
--	---	----------	---	--	---

<p style="text-align: center;">ZP – XII.2) ZR – XII.3), XII.5), XII.6)</p>	<p>41. Monarchia stanowa w Polsce</p>	<p>2</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1374, 1388, 1422, 1423, 1430, 1433, 1440, 1471, 1454, 1490, 1496, 1505 • postać: Jana Olbrachta • strukturę społeczną w Polsce • postanowienia przywileju cerekwicko-nieszawskiego • postanowienia statutów piotrkowskich z 1496 r. • główne postanowienia najważniejszych przywilejów szlacheckich • konstytucję <i>Nihil novi</i> • kierunek polityki dynastycznej Jagiellonów 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: przywileje generalne, monarchia stanowa, sejmik ziemski, sejm walny, demokracja szlachecka, gospodarka folwarczno-pańszczyźniana, polityka dynastyczna • znaczenie konstytucji <i>Nihil novi</i> dla rozwoju demokracji szlacheckiej w Polsce • wpływ przywilejów szlacheckich na gospodarkę i politykę Polski 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, w jaki sposób kształtowała się monarchia stanowa w Polsce • opisać strukturę społeczną w Polsce w okresie późnego średniowiecza • wymienić największe miasta XV-wiecznej Polski • wymienić najważniejsze przywileje szlacheckie i ich postanowienia • przedstawić pozytywne i negatywne skutki nadawania przywilejów przez monarchów • wyjaśnić wpływ przywilejów szlacheckich na sytuację gospodarczą i polityczną Polski • dokonać bilansu panowania władców polskich w XIV–XV w. • omówić proces tworzenia się reprezentacji stanowej w Polsce • wyjaśnić, w jaki sposób przywileje wzmacniały pozycję szlachty • wyjaśnić, w jaki sposób przywileje szlacheckie ograniczały rolę monarchy • wyjaśnić wpływ przywilejów szlacheckich na utrwalanie unii polsko-litewskiej
--	---------------------------------------	----------	---	---	--

<p>ZP – XIII.2), XIII.3), XIII.4); XIII.5) ZR – XII.4); XIII.3); XIII.4)</p>	<p>42. Kultura średniowiecznej Polski</p>	<p>1</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postacie: Galla Anonima, Wincentego Kadłubka, Janka z Czarnkowa, Jana Długosza, Wita Stwosza, Pawła Włodkowica, Stanisława ze Skarbimierza • zakony średniowieczne w Polsce: benedyktynów, cystersów, franciszkanów, dominikanów • organizację szkolnictwa w Polsce • najważniejsze zabytki literatury polskiej w średniowieczu • przykłady architektury i sztuki romańskiej oraz gotyckiej w Polsce • pierwsze zdanie napisane w języku polskim 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: kultura łacińska, jałmużna, bakałarz, żak, szkoła parafialna, szkoła przykatedralna, szkoła kolegiacka, fortyfikacja, kronika, polska szkoła prawa narodów, Drzwi Gnieźnieńskie • rolę zakonów na ziemiach polskich w procesie chrystianizacji i rozwoju kultury • znaczenie języka łacińskiego dla kultury średniowiecznej • rolę uniwersytetu w Krakowie 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić najważniejsze osiągnięcia kultury średniowiecza w Polsce • rozpoznać dokonania kultury polskiej w okresie średniowiecza • określić rolę chrześcijaństwa w rozwoju kultury polskiej • wymienić opactwa zakonów w Polsce • scharakteryzować organizację szkolnictwa w Polsce • omówić tematykę poruszaną przez literaturę średniowieczną • wymienić najważniejsze zabytki literatury polskiego średniowiecza • wskazać elementy charakterystyczne dla architektury romańskiej i gotyckiej • porównać styl romański i gotycki • wyjaśnić, w jaki sposób sztuka obrazowała średniowieczną duchowość • wskazać na podstawie ołtarza Wita Stwosza elementy charakterystyczne dla rzeźby gotyckiej • opisać sceny na ołtarzu Wita Stwosza • wyjaśnić, jaki wpływ na kulturę miała decyzja Mieszka I o przyjęciu chrztu • ocenić wpływ chrześcijaństwa na przemiany cywilizacyjne na ziemiach polskich • wyjaśnić, w jaki sposób chrześcijaństwo wpłynęło na rozwój kultury i sztuki w Polsce • wyjaśnić, jakie znaczenie miało włączenie kultury polskiej do kręgu kultury europejskiej • scharakteryzować i wyjaśnić znaczenie polskiej szkoły prawa narodów w XV w.
--	---	----------	---	--	--

	Ostatni Piastowie. Jagiellonowie na polskim tronie (lekcja powtórzeniowa)	1			
	Sprawdzian	1			